

Tadeusz Maciejewski

Kazimierz Jasiński (1896-1966) : powstanie wielkopolski i burmistrz dzielnicy Gorzowa

---

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 5, 327-332

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NADWARCIAŃSKI ROCZNIK
HISTORYCZNO-ARCHIWALNY
NR 5 - ROK 1998

Tadeusz Maciejewski
Krzyż*

Kazimierz Jasiński (1896-1966).
Powstaniec wielkopolski i burmistrz dzielnicy Gorzowa.

*K. Jasiński w mundurze żołnierza 2
Batalionu Saperów Wielkopolskich
5 VI 1919*

Kazimierz Jasiński urodził się 8 lutego 1896 roku w Rogowie pow. Żnin jako syn Stanisława i Mariany z domu Wachowskiej.¹ Jego ojciec - Stanisław Jasiński (1871-1955) - był członkiem Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, kapralem w Powstaniu Wielkopolskim, a później Prezesem Koła Powstańców Wielkopolskich w Rogowie.

W latach 1902-1908 Kazimierz Jasiński uczęszczał do Miejskiej Szkoły Elementarnej w Rogowie. W okresie od 22 października 1906 do 15 czerwca 1907 brał czynny udział w strajku szkolnym. W metryce przy jego nazwisku w uwagach istnieje zapis *rein polnisch* („czysty Polak”). Podczas strajku szkolnego ojciec Kazimierza był wybrany przez obywateli na członka Dozoru Szkolnego, nie został jednak zatwierdzony przez władze zaborcze z powodu popierania i podtrzymywania strajku.²

* Autor jest wnukiem poniżej opisywanej postaci (red.).

¹ Urząd Stanu Cywilnego w Rogowie, nr aktu ur. 3/96.

² Odpis z kroniki i metryki szkoły z dnia 19 XII 1937, L.dz. 238/37; K. Kulczycki, *School Strikes in Prussian Poland 1901 - 1907*, New York 1981; *Strajki szkolne w zaborze pruskim 1901 - 1907*, Poznań 1993.

W roku 1908, tj. w wieku dwunastu lat, Jasiński został przyjęty do Państwowego Gimnazjum w Trzemesznie i tam ukończył pięć klas. Szkoła ta była znana z konspiracyjnej działalności młodzieży. Pod koniec XIX w. pojawiły się tu takie organizacje, jak Związek Kółek Gimnazjalnych oraz Towarzystwo Tomasza Zana, znane jako „TTZ”.³

W roku 1913 Jasiński rozpoczął pracę jako sekretarz w Komisariacie Obwodowym Policji w Rogowie. Po wybuchu wojny został 2 stycznia 1915 roku wcielony do wojska niemieckiego i służył do października 1918 r. w kwatermistrzostwie na terenie Francji i Rumunii.

Po powrocie z wojny brał czynny udział w Polskiej Organizacji Wojskowej i Powstaniu Wielkopolskim. Brał udział w walkach na froncie północnym pod Żninem, Szubinem, Kcynią i Czarnkowem. Wcześniej z ramienia Polskiej Organizacji Wojskowej był oddelegowany pod dowództwo hr. T. Lerchenfelda do prac konspiracyjnych w środowiskach niemieckich, gdzie *szczególne usługi dawał (...) przez dostarczanie broni dla Powstańców, którą zdobywał przez rekwirowanie i rozbrajanie Niemców*⁴.

Bitwa pod Żninem należała do krwawszych w powstaniu. Poległo w niej 42 powstańców, 16 z zachodniej grupy Tomaszewskiego (na 737 powstańców) i 26 z mniejszej wschodniej grupy Cieślkiego (na 332 powstańców). Rannych było blisko 100, w tym dowódca grupy Cieślkiego, którego zastąpił Konrad Golniewicz, jeden ze zdolniejszych dowódców w powstaniu.⁵ Kazimierz Jasiński walczył we wschodniej grupie i brał udział między innymi w akcji podpalenia szopy w tartaku w celu wyparcia stamtąd Niemców. Brał też udział w bitwie o dworzec kolejowy⁶.

Po powstaniu, w latach 1919 - 1920 Jasiński ponownie pracował w Komisariacie Obwodowym w Rogowie. Po zwolnieniu z Wojska Polskiego w dniu 19 listopada 1920 r. w stopniu chorążego przeprowadził się do

---

³ J. L e ś n y, Cz. Ł u c z a k, *Alma Mater Tremesnensis (1776 - 1996)*, Poznań 1996, s. 97-104.

⁴ Zaświadczenie wystawione przez Stefana Lisieckiego, byłego Komendanta Powstania Wlkp. na miasto Rogowo i okolice z dnia 4 lutego 1937 r. (Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie, MNO 31 I 1938 r.). Wnukowie Kazimierza Jasińskiego - Wojciech Maciejewski i Marek Jasiński widzieli w dzieciństwie także zaświadczenie podpisane przez hrabiego Tadeusza Lerchenfelda (ppor., komendant wojskowy na powiat Żnin z ramienia Powiatowej Rady Ludowej).

⁵ Z. G r o t, *Czyn zbrojny Ludu Wielkopolskiego 1918 - 1919*. [w:] *Wojskowe aspekty Powstania Wielkopolskiego 1918 - 1919*, Poznań 1985, s. 37.

⁶ Dyplom uznania za czynny udział w powstaniu, zweryfikowany pod nr 1004, Poznań 27 XII 1948 r. (w zbiorach autora).

Poznania i rozpoczął pracę jako asystent w Ubezpieczalni Krajowej przy ul. Mickiewicza 2.. Później był tu samodzielnym ekspedientem. Zakończył pracę 30 września 1923 r. na własne życzenie.

W dn. 1 lutego 1921 r. w Gościeszynie zawarł związek małżeński z Władysławą Sobczak (1899-1981)⁷, córką Piotra, *posiedziela ziemi* i Marianny z d. Szczęsnej (1868-1931).⁸ 22 lipca 1922 urodziła się ich córka Irena (po mężu Maciejewska), a później ich syn Lech Jasiński (1923-1976).

W latach 1924-1926 Kazimierz Jasiński był burmistrzem komisarycznym w pobliskich Pobiedziskach⁹, a w 1927 r. w Mogilnie.¹⁰ W lipcu 1927 r. został odwołany przez wojewodę z powodu ponownego objęcia tego stanowiska przez zawieszonoego wcześniej w czynnościach burmistrza Taczewskiego.

Następnie Kazimierz Jasiński pracował w Zarządzie Miejskim Miasta Poznania (lipiec 1929 - maj 1931)¹¹.

W 1932 r. cała rodzina przeprowadziła się do Wągrowca i Jasiński podjął pracę w tamtejszej Izbie Skarbowej. Na około 2 lata przed wojną otworzył biuro pisania podań na rogu ul. Kolejowej i Kościuszki w Wągrowcu. 24 VIII 1939 r. został zmobilizowany do Wojska Polskiego i przydzielony do Sztabu Fortecy Toruńskiej. Brał udział w kampanii wrześniowej i m. in. walczył w obronie Warszawy, za co otrzymał „Medal za Warszawę”¹². Później próbował przedostać się do Rumunii, ale po drodze znalazł się w niewoli sowieckiej, z której po kilku próbach udało mu się uciec.

O szczegółach tej ucieczki Jasiński opowiedział później rodzinie. Najpierw znalazł się w obozie w okolicy Smoleńska a następnie koło Równego. Stąd został przeniesiony do Szpitala Psychiatrycznego we

---

⁷ Ślub kościelny i przyjęcie weselne odbyło się 2 II 1921 r. w Gościeszynie w majątku u rodziców panny młodej.

⁸ Oboje pochowani pod posadzką w kruście kościoła w Gościeszynie.

⁹ B. F r a n k i e w i c z, *Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej*, Pobiedziska 1990, s. 180 - lista burmistrzów w okresie II Rzeczypospolitej; odpis aktu nominacji wojewody poznańskiego (w zbiorach autora).

¹⁰ Akt nominacji Wojewody Poznańskiego z 4 kwietnia 1927 r. (Archiwum Państwowe w Inowrocławiu, Akta miasta Mogilna, sygn. 1006 -teczka personalna K. Jasińskiego (kopia w zbiorach autora); Cz. Ł u c z a k, *600 lat Mogilna*, Poznań 1998.

¹¹ Umowa z 11 VII 1929. Archiwum Państwowe w Poznaniu,teczka personalna w zespole akt Zarządu Miejskiego Miasta Poznania.

¹² Legitymacja nr 051346 z 6 VI 1947 r. (w zbiorach autora)

Lwowie. Szpital ten prowadziły siostry szarytki. Zdeponował u sióstr obrączkę ślubną i sygnet, a później udało mu się uciec ze szpitala. Siostra miłosierdzia - Helena Nowosielska w liście datowanym we Lwowie 18 listopada 1942 pisała do Jasińskiego: *Po opuszczeniu zakładu przez Panów było trochę zamieszania, ale skończyło się na tym, że pielęgniarze ci zostali przeniesieni za karę na inny oddział,(...) cieszymy się, że po tylu różnych przejściach może Pan się cieszyć na łonie rodziny.* Po wojnie siostra ta przywiozła zdeponowane przedmioty do Gorzowa. Uciekał wraz z dwoma innymi żołnierzami września przez Przemyśl do Katowic. Tam w tunelu dworca kolejowego zostali poczęstowani plackiem przez harcerzy. Jasiński zawsze był wzruszony, kiedy to wspominał. Stamtąd pociągiem udał się do Wągrowca. Wrócił na wigilię 1941 r. Był w takim stanie, że żona, która przeżyła z nim 20 lat - nie poznała go. - *A pan do kogo?* - przywitała męża gdy stanął na progu domu. Po powrocie musiał się meldować na posterunku policji niemieckiej przy ul. Kolejowej, a później rozpoczął pracę w Starostwie Powiatowym przy dystrybucji kartek żywnościowych. Kolega Jasińskiego z tego okresu, Leon Kruszona (wiceprezydent Gorzowa z lat 1945-1949), tak opisał ten okres jego życia: *Jako pracownik niemieckiego urzędu aprowizacji wydawał Jasiński obywatelom polskim masę towarów reglamentowanych bez kart żywnościowych, sabotując w ten sposób aprowizację niemiecką. Uchodziło mu to bezkarnie li tylko dlatego, że pracowało wówczas w urzędzie tym wielu Polaków, którzy umiejętnie rozliczali się z posunięć Jasińskiego wobec kierowniczych władz niemieckich. Wykrycie tych naprawdę kolosalnych nadużyć groziło Jasińskiemu karą śmierci względnie obozem koncentracyjnym¹³.*

Pod koniec wojny, w dniu 27 marca 1945 r. wyjechał wraz z innymi urzędnikami z Wągrowca do Gorzowa nad Wartą, w celu zakładania administracji polskiej w tym mieście. Napisał kiedyś: *Przybyłem z grupą operacyjną na wagonie ówczesnej Sowieckiej Komendy Wojennej.* Następnego dnia (28 III) rozpoczął pracę w Urzędzie Miejskim, który mieścił się przy ul. Pionierów 8 w dwupiętrowej kamienicy ze sklepem kolonialnym na dole. Tam też pionierzy zamieszkali.*

¹³ Z odrębnego zaświadczenia podpisanego przez Leona Kruszonę, Gorzów Wlkp. dn. 22 XI 1947 r. (w zbiorach autora).

* Jest mało prawdopodobne aby Kazimierz Jasiński przybył do Gorzowa 27 marca 1945 r. wraz z pierwszą grupą osadniczą. Wedle większości dokumentów przyjechał

Gorzowskie władze administracyjne zostały zalegalizowane w kilka dni po przybyciu do Gorzowa, gdy Florian Kroenke otrzymał nominację na Pełnomocnika Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na Obwód Gorzów, co miało miejsce 8 kwietnia 1945. Gorzów był wówczas podzielony na cztery dzielnice („Wschód”, „Zachód”, „Północ”, „Południe”). Na ich czele stali burmistrzowie (później zwani „naczelnikami”), którzy podlegali prezydentowi miasta. Od dnia 9 kwietnia 1945 r. Kazimierz Jasiński został oficjalnie zatrudniony w Zarządzie Miejskim i został burmistrzem dzielnicy „Zachód”, a od 11 września 1945 r. dzielnicy „Wschód”. W tym czasie mieszkał przy ul. Chrobrego 25. We wrześniu 1945 r. ściągnął z Wągrowca swoją rodzinę.

K. Jasiński (połowa lat 40.)

Z dniem 31 grudnia 1945 r. podział na dzielnice zlikwidowano. Jasiński od nowego roku został kierownikiem Referatu Administracji Urzędu Miejskiego. Od 15 kwietnia 1946 r. był sekretarzem Prezydenta Miasta Gorzowa - Piotra Wysockiego (także powstańca wielkopolskiego)¹⁴ do ustąpienia tegoż ze stanowiska (maj 1947 r.).¹⁵

Z dniem 22 maja 1947 r. Kazimierz Jasiński został przeniesiony na stanowisko sekretarza Kolegium Zarządu Miejskiego, a od 1 października 1947 r. do Zarządu Nieruchomości Miejskich. 30 kwietnia 1948 r. Jasiński odszedł z pracy w Zarządzie Miejskim. Nie są jasne przyczyny jego odejścia. Być może powodem było to, iż był bezpartyjny, co mogło mieć już znaczenie w tym okresie. Ówczesna sekretarz Zarządu Miejskiego - Aleksandra Zawiejska, pamięta, jak członkowie Zarządu Miejskiego mówili do Jasińskiego *a ty, bezpartyjny, nie masz nic do gadania*. Nie wiadomo

tu z tzw. drugą grupą osadniczą z Wągrowca w dniu 8 IV 1945 r. (zob. D. R y m a r, *Składy osobowe grup operacyjnych...* w tym numerze NRHA. (red.)

¹⁴ Legitymacja nr 57 ze zdjęciem z dnia 13 I 1947 r. podpisana przez Prezydenta P. Wysockiego (w zbiorach autora).

¹⁵ Świadectwo pracy (w zbiorach autora).

czy miało to jakiś wpływ na jego dalszą pracę w Zarządzie Miejskim, faktem jest jednak, iż odszedł z pracy.¹⁶

Następnie Kazimierz pracował w Zielonogórskich Okręgowych Zakładach Zbożowych - „PZZ” - Oddział Powiatowy w Gorzowie, jako referent pracy i płacy do końca 1953 r., kiedy to musiał zrezygnować z pracy na skutek przewlekłej choroby.

Ostatnim miejscem pracy Jasińskiego był skład opałowy przy ul. Składowej w Gorzowie, gdzie pracował do emerytury, tj. do dnia 1 VII 1958 r.¹⁷

Od początku należał do Związku Powstańców Wielkopolskich - Koło Gorzów Wlkp. 2 listopada 1947 r. Kazimierz Jasiński uczestniczył w uroczystościach poświęcenia Pomnika Powstańców Wielkopolskich 1918/19 na cmentarzu przy ul. Warszawskiej. W 1957 r. był jednym z inicjatorów postawienia tu pamiątkowej płyty nagrobnej z napisem *Miejsce spoczynku powstańców wielkopolskich 1918-1919*.

Na uroczystości zorganizowanej w Operze w Poznaniu 5 I 1958 r. został odznaczony Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym.¹⁸

Będąc już na emeryturze Jasiński często pomagał ludziom pisać podania w różnych sprawach urzędowych.

Zmarł 31 marca 1966 r. na raka przełyku w domu w Gorzowie Wlkp., jest pochowany na cmentarzu komunalnym przy ul. Żwirowej¹⁹.

---

¹⁶ Urząd Miejski w Gorzowie Wlkp.,teczka personalna K. Jasińskiego; Archiwum Państwowe w Gorzowie Wlkp., Akta Zarządu Miejskiego i Miejskiej Rady Narodowej, sygn. 22, s. 22-54; rozmowa autora z A. Z a w i e j s k ą z 28 III 1987 r.

¹⁷ Dyplom pożegnalny (w zbiorach autora).

¹⁸ Legitymacja Nr B - 67198, Warszawa 5 stycznia 1958 r. (w zbiorach autora).

¹⁹ Urząd stanu cywilnego w Gorzowie Wlkp., akt zgonu nr 175/66.